

TUMSAS IZGAISMOTS S

TEĀTRIS / RECENZIJA

Izrādē *Łoti labas minūtes* ir notikuši konceptuāla atteikšanās ne tikai no teksta, bet arī mūzikas. Šķanu rada ķermēnu satikšanās, kad tie sitas viens pret otru vai pret grīdu. Elpošana, kad viens atkal un atkal mēģina noturēt otru. Foto - Agnese Zeltiņa

Izrāde *Łoti labas minūtes* ir absolūts oriģināldarbs, kuram skatītājs ir jāsagatavo. No vienas puses, atsvešināta konstrukcija. No otras – aizkustinošs stāsts par mīlestību Teksts **Līga Ulberte**

Izrāde *Łoti labas minūtes* ir īpašs notikums Latvijas skatuves mākslā. No vienas puses, totāli nekomerciāls. No otras puses, ideāli piemērots starptautiskiem festivāliem – ar nosacījumu, ka tiem (festivāliem) ir daudz naudas un liels spēles laukums. No vienas puses, absolūts oriģināldarbs it visā – no idejas līdz realizācijai. No otras puses, cieši ierakstīts modernisma mākslas un laikmetīgā teātra kontekstos. No vienas puses, atsvešināta konstrukcija. No otras puses, aizkustinošs stāsts par mīlestību.

Nezinu, vai vārds «izrāde» *Łoti labām minūtēm* ir īstais apzīmējums. Vizuāli satiecoši skaistajam septiņdesmit minūšu priekšnesumam, kurš pēc divreiz pārceltas pirmizrādes beidzot februāra sākumā norisinājās uz Dailes teātra Lielās skatuves, nav – un arī nevar būt – viens režisors. Programmiņā tas nosaukts par četru mākslinieku radītu «kustību un vizuālo dramaturģiju», ko iedvesmojusi Valtera Benjamina *Maskavas dienasgrāmata* (1926/1927) un Kazimira Maļeviča «supremātisma un kvadrāta revolūcija». Pa-

virši iemetot latviešu «googlē» vienu no XX gadsimta sākuma avangarda mākslas būtiskākajiem atslēgas vārdiem «supremātisms», var atrast vizuālās mākslas un kulturologijas stundu uzdevumus skolēniem «izveidot supremātismam raksturīgu kompozīciju zīmējuma vai aplikācijas tehnikā». Apmēram tā gribētos konstruēt šo rakstu – amatieriskā aplikācijas tehnikā salīmēt iespaidus, kas tikai nosacīti reprezentē to, kas patiesībā izrādē notiek.

Tāpēc tālāk mēginājums uz šo darbu skatīties caur pāriem. Caur diviem burtiem, kas, pretējā virzienā apvērstī, visu laiku ir uz skatuves un varbūt nozīmē Valtera un Asjas vārdus, bet varbūt Virieti un Sievieti vispār. Vai varbūt vispār kaut ko citu.

CAUR DIVIEM PĀRIEM

2017. gadā Berlīnē notika liela interaktīva izstāde *Benjamins un Brehts*, kas veltīta diviem spoziem XX gadsimta pirmās puses Eiropas kultūras prātiem – filozofam Valteram Benjaminam un teātra reformatoram Bertoltam Brehtam. Vairākas plāšas zāles ar unikāliem rokrakstiem, au-

dioierakstiem un arī mūsdienu tehnoloģiju jokiem, piemēram, datora radītu Brehta un Benjamina reāli notikušas un vienā fotogrāfijā fiksētas šaha spēles simulāciju.

Pirmajā zālē starp lielformāta Benjamina un Brehta attēliem apmeklētājus sagaidīja tikpat liela smaidošas sievietes fotogrāfija. Abu iepazīstinātāja latviešu režisore Asja Lācis bija tur, kur vienmēr, – skaista un centrā. Ja gribam būt godīgi pret faktiem, *Maskavas dienasgrāmata* aprakstītājā periodā Benjamins un Asja nebija pāris ne psiholoģiskā, ne sociālā, ne erotiskā nozīmē. Melodramatiskā izpratnē tobrīd viņi bija daļa no trijstūra, kurā pārliecinošu «uzvaru» ar laiku guva Asjas dzīvesbiedrs piecdesmit gadu garumā – režisors un teorētiķis Bernhards Reihs (starp citu, arī izrādes/filmas/romāna vērtā personība), bet kopumā – šis attiecības bija, kā to vēlāk nosauca pats Benjamins, «vienvirziena iela». Benjamins bija *Łoti* iemīlējies, bet Asja... bija Asja. Tāpēc – lai jau Asja Lācis un Valters Benjamins *Łoti labās minūtēs* kalpo par noteiktu publikas dāju pievilinošu ēsmu

SARKANAIS

LAKONISKA TELPA, KAS GAN RADA KUSTĪBU, GAN IESŪC KĀ MELNAIS CAURUMS

mitīga pievilkšanās un atgrūšanās, iekarošana un izvairīšanās, cīņa par uzvaru un kapitulāciju. Pārliecinoša sava ķermenē apzināšanās dotajā laikā un telpā un vienlaikus iepriecinoša pašironija.

KRISTA UN REINIS. DZUDZILO

Telpas filozofi un konstruktori, kuri sen izkāpuši ārpus teātra skatuves robežām. Ar gaismu mākslinieka Oskara Pauliņa atbalstu – šīs izrādes sarkanais un melnais, un mazliet arī baltais. Melnais milzu skatuves kvadrāts, kura centrā sarkans kvadrāts, kura centrā dažbrīd cilvēku ķermenē grafiskās līnijas, dažbrīd balti vai sarkanai apli, dažbrīd milzīgi balti burti, cipari, zīmes... Līnijas, kvadrāti, apli, kas izjauc iepriekšējo kārtību un rada jaunu. Kvadrāts, kas sadalās. Sarkanu priekškaru ieslēgts teātris kā mikrokosmoss milzīgā melnā Visuma izplatījumā. Pasaule, kas turpina Dzudzilo projektu *Patētiskā. Par redzamo valodu* (2017) un *ZRwhdZ* (pilnā nosaukumā – *Zum Raum hier wird die Zeit/Par telpu šeit top laiks*, 2019) fascinējoši hipnotisko estētiku. Tie, kuri savulaik Laikmetīgās mākslas centra *Kim?* angārā izmantoja iespēju ieiet un neierobežotu laiku uzkavēties *ZRwhdZ* «mūzikas lādītē», garantēti sapratīsies arī ar *Łoti labām minūtēm* – tukšu un lakanisku telpu, kas gan rada kustību, gan iesūc kā melnais caurums.

Kazimira Maļeviča darbi, jo īpaši viņa *Melnais kvadrāts* un *Sarkanais kvadrāts*, esot vieni no visbiežāk viltotajiem, jo mānīgi šķiet viegli atdarināmi pēc ārēji redzamās krāsas. Un vienlaikus šo darbu viltojumus speciālisti varot ļoti viegli atpazīt, jo Maļeviča gleznu krāsu laukumi radīti, optiski sajaucot divus krāsu slāņus – apakšā melnais un virsū sarkanais. Līdz ar to izgaismots Maļeviča sarkanais iegūstot īpašo tumsas nokrāsu. Lūk, arī *Łoti labu minūšu* paradoksālā esence – tumsas izgaismots sarkanais. Un klusuma apskānota kustība.

Noslēgumā vēlreiz pie Asjas un Maļeviča. Izrādes fināla transformāciju, sievietei zeltītā kleitā paliekot uz paaugstinājuma, gan gribas uztvert kā sveicienu Asjai. Jo tur viņa allaž bija un palika savās izjūtās – pakāpienu virs saviem vīriešiem. Savukārt Maļeviča *Melnā kvadrāta* kontekstā bieži un brīvi tīcīs citēts viņa laikabiedra, mākslinieka un kritiķa Aleksandra Benuā izteikums par šo darbu pēc futuristi izstādes 1916. gadā: «Šī nu ir tā ikona, ko futuristi kungi piedāvā madonnu un bezkaunīgu veneru vietā.» Kaut ko līdzīgu gribas teikt par *Łoti labām minūtēm*. Šī nu ir tā laikmetīgā vizuālā un dejas teātra ikona, ko Gedīni un Dzudzilo piedāvā labi uzrakstītu lugu, praktiski funkcionālās dekorācijas un ilustrējošu kustību vietā uz liela, naudu pelnīt nolemta valsts teātra skatuves. Protams, nepārspīlesim – visdrīzāk šāds darbs neklūs par repertuāra teātra kases gabalu. Skatītājs tam ir jāsagatavo. Joprojām nesaprotu, kāpēc Latvijā tik ārkārtīgi reti tiek organizētas skatījumi palidzošas sarunas pirms neparastām izrādēm, kā to regulāri dara, piemēram, teātri Vācijā. Taču skaisti, ka Dailes teātra vadībai pietika drosmes šo projektu paņemt savā repertuārā. Jācer, ka pietiks apņēmības to ik pa brīdim arī rādīt, apzinoties, ka pierunāt skatītājus atnākt nebūs viegli. ■

(garantēti šis aspekts būtu vilinošs Eiropas festivālu gardēžiem), bet noteikti viņi nav galvenie. Izrādē no viņiem palikusi dambretes spēle, krievu un vācu valoda un laikmeta noskaņas. Ja gribas šai tēmā ko vairāk, Igors Šuvajeva tulkoto un komentēto Benjamina *Maskavas dienasgrāmatu* (latviski izdotā 2018. gadā) un Dagmāras Ķimeles un Guntas Strautmanes grāmatu *Asja* (1997) labāk izlasīt.

Łoti labas minūtes jāpiedzīvo caur tiem diviem pāriem, kuri pirmizrādes vakarā 1. februārī, publikas gavīju pavadīti, nāca paklanīties, gērbušies viena stila sarkanais un melnos «treniņterpos».

ELĪNA UN RŪDOLFS. GEDIŅI

Daudzpusīgi laikmetīgās dejas mākslinieki. Radītāji un izpildītāji. Daudz strādājuši arī dramatiskajā teātrī, kur kustība tomēr primāri funkcione attiecībās ar runāto vārdu – ilustrējot, kontrastējot, apšaubot. *Łoti labas minūtes* notikusi konceptuāla atteikšanās ne tikai no teksta, bet arī mūzikas. Tikai dambretes kauliņi klikšķ pret galdu. Vācu un krievu valodā mehāniski vairākkārt atkārtotas atslēgas frāzes salauž izrādes veselumu episodēs no vācu «Sieg» (uzvara) līdz krievu «Łubovj» (mīlestība). No pilnīgā klusumā, sarkanais filca zābakos un ziemas drēbēs, galvassegas ieskaitot, iepakotiem ķermeniem, kuri kustas sinhroni un parālēli, bet nesaskaras, pamazām izlobās rokas, kājas, kaila miesa. Skaņu rada ķermenē satikšanās, kad tie sitas viens pret otru vai pret grīdu. Elpošana, kad viens atkal un atkal mēģina noturēt otru. Izmisuma un absurda ritms, kad vīrietis virpuļo pats ap savu asi. Ne-

ŁOTI LABAS MINŪTES

Dailes teātrī 10.IV plkst. 18
Biljetes *Bilešu paradīzes* tīklā
EUR 10–25

LATVIJAS NACIONĀLĀ
OPERA UN BALETS

Atjaunojums

06.03. | 09.03. | 12.03.

Dirigents Pjērs Džordžo Morandi
(Pier Giorgio Morandi)

IESAKĀMI!

2022

11.02. 19.00 B KORSĀRS

12.02. 19.00 O BOHĒMA

19.02. 19.00 B (NE)STĀSTI MAN PASAKAS. HAMLETS

20.02. 19.00 O PĪKA DĀMA

24.02. 19.00 B TRĪS DRAUGI

26.02. 19.00 O TRAVIATA

27.02. 12.00 B PIE ZILĀS DONAVAS

05.03. 19.00 B APBURTĀ PRINCESE

06.03. 19.00 O AIDA

Atjaunojums!
Viesdirigents Pjērs Džordžo Morandi

09.03. 19.00 O AIDA

Viesdirigents
Pjērs Džordžo Morandi

10.03. 19.00 B ŽIZELE

11.03. 19.00 B (NE)STĀSTI MAN PASAKAS. HAMLETS

12.03. 19.00 O AIDA

Viesdirigents
Pjērs Džordžo Morandi

13.03. 19.00 B BAHČISARAJAS STRŪKLAKA

19.03. 19.00 K LUĪZE MILLERE
Operas koncertizpildījums

Viesdirigents
Pjērs Džordžo Morandi

O Opera, operete

B Balets

K Koncerts

Ipašs notikums

Biljetes *Bilešu paradīzes* un LNO kasēs vai
www.bilesuparadize.lv | www.opera.lv